

Nederlands als tweede en als eerste taal

*Als buitenlandse studenten een Nederlandstalige bacheloropleiding willen volgen, moeten ze eerst aantonen dat ze de Nederlandse taal voldoende machtig zijn. Bij voorkeur op het niveau van het staatsexamen NT2-II (upper-intermediate, B2-niveau).¹ Maar de meesten die voor dat staatsexamen slagen, zijn **wat hun schrijfcompetenties betreft** toch niet verder dan het lagere B1-niveau gekomen.² Universiteiten en hogescholen moeten dus niet raar opkijken als de toegelaten buitenlandse studenten in hun schriftelijk werk nog heel wat taalfouten maken. Een 'near-native' C2-niveau is teveel gevraagd, maar eigenlijk zouden ze in hun eerste studiejaar nog een 'advanced' cursus op B2/C1-niveau moeten doen om hun schriftelijke taalbeheersing op peil te brengen. Ik vind dat faculteiten dat krachtig moeten stimuleren. Daartoe moeten ze succesvolle deelname aan zo'n cursus met studiepunten honoreren: maak van zo'n cursus een keuzevak dat meetelt voor het bachelordiploma! Is dat een rare gedachte?*

Aansluitend bij een vorig opstel op dit terrein, wil ik deze vraag trachten te beantwoorden.³ De directe aanleiding tot deze exercitie wordt gevormd door een recent onderzoek van de Vrije Universiteit naar de schriftelijke taalbeheersing Nederlands bij haar eerstejaarsstudenten.⁴ *Mijn eerste stelling luidt dus: ten behoeve van buitenlandse studenten moet er een keuzevak Nederlands, vooral gericht op schriftelijke taalbeheersing op B2-niveau, in het eerstejaarsprogramma worden opgenomen.*

1. Vele W.O.- en HBO-faculteiten klinkt dat raar in de oren. Zij gaan ervan uit dat hun aankomende studenten, wat Nederlands als voertaal betreft, volleerd zijn. Ze hebben ook niet het personeel in huis om cursussen Nederlands te verzorgen. Anderzijds geven de *Dublin-indicatoren* van opleidingskwaliteit voldoende aanknopingspunten om binnen de bacheloropleiding meer aandacht te besteden aan algemene vaardigheden of academische vorming.⁵
2. Mocht schriftelijke taalbeheersing op B1-niveau géén beletsel zijn om een Nederlandstalige bacheloropleiding met succes te doorlopen, dan stuiten de betrokken buitenlandse studenten toch op grote problemen zodra ze naar een Nederlandstalige masteropleiding willen overstappen. Om daar succesvol te studeren, moet hun schriftelijke taalbeheersing zeker op B2-niveau zijn. Er is dus alles voor te zeggen dat ze binnen de bacheloropleiding gelegenheid krijgen dat niveau te bereiken.
3. In brede Engelstalige bacheloropleidingen, zoals die van het University College Utrecht, is het vanzelfsprekend is dat er ook een of meer cursussen (met studiepunten) gevolgd worden die specifiek willen bevorderen dat studenten de voertaal (Engels) nog beter onder de knie krijgen, bijvoorbeeld de 'advanced' cursus *English for academic purposes* (C1-niveau).⁶ Om tot het University College te worden toegelaten moeten aspirant-studenten het Engels in principe reeds op B2-niveau beheersen (TOEFL 580); dat is hoger dan het B1-niveau dat in het Nederlandse VWO bereikt pleegt te worden.

In het voorgaande heb ik drie argumenten gegeven waarom buitenlandse studenten die een Nederlandstalige bacheloropleiding volgen, in de gelegenheid moeten worden gesteld een cursus Nederlands als keuzevak in hun studiepakket op te nemen. Ik kom nu op een tweede stelling. *Het is volgens mij gewenst dat een dergelijk keuzevak Nederlands op B2-niveau niet alleen voor buitenlandse, maar ook voor Nederlandse allochtonen en autochtonen wordt opengesteld:*

4. Uit recent onderzoek blijkt dat lang niet alle Nederlandse HAVO- en VWO-abituriënten, qua schriftelijke taalbeheersing Nederlands, het B2-niveau bereikt hebben. Dat geldt voor vele allochtone abituriënten, maar ook voor een zeker percentage van de autochtonen die tot het HBO of W.O. worden toegelaten. Voor het HBO komen daar nog de instromers uit het MBO bij.
5. Het is een ernstige verspilling van talent als allochtone (en autochtone) studenten in de bacheloropleiding stranden enkel en alleen ten gevolge van deficiënties in schriftelijke taalbeheersing Nederlands. Het is daarom van het grootste belang dat eerstejaarsstudenten deze deficiënties kunnen opheffen zonder studievertraging op te lopen. Een keuzevak Nederlands, gehonoreerd met studiepunten, is dan een rationele oplossing.
6. De wetgever draagt de hogeronderwijsinstellingen uitdrukkelijk op om de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands te bevorderen.⁷ Daartoe behoort uiteraard ook de schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid.
7. Een keuzevak Nederlands in de bacheloropleiding vormt een belangrijk sluitstuk van de inburgering van allochtone (en buitenlandse) studenten in de Nederlandse samenleving.

Mijn betoog gaat over de wenselijkheid van een keuzevak Nederlands in de bacheloropleiding. Maar met een soortgelijke redenering kunnen we ook tot een derde stelling komen. *Er zijn goede argumenten om tevens een keuzevak Engels op B2-niveau in het programma van de bacheloropleiding op te nemen:*

8. Qua taalbeheersing Engels zitten de meeste aankomende studenten op B1-niveau of zelfs nog lager. Dat geldt ook voor aankomende studenten die uit het buitenland afkomstig zijn (voor hen geldt gewoonlijk TOEFL 550 als toelatingseis).⁸ Om Engelstalige studieboeken vlot te kunnen lezen, is een opfris- en verrijgingscursus op B2-niveau zeer nuttig.
9. Dat geldt eens te meer voor aankomende studenten bij wie de schoolkennis van de Engelse taal inmiddels is weggezakt doordat ze eerst iets anders hebben gedaan.
10. In het kader van de internationalisering van het Nederlandse hoger onderwijs worden studenten gestimuleerd in hun bacheloropleiding een buitenlands studietraject op te nemen. De meeste buitenland-gangers kiezen een Engelstalig studietraject, maar hun middelbareschool-Engels is gewoonlijk niet hoger dan het B1-niveau. Om optimaal van hun buitenlandse traject te profiteren is een opfris- en verrijgings-cursus op B2-niveau zeer nuttig.
11. In steeds meer Nederlandse masteropleidingen wordt het Engels als voertaal gekozen, met name om ook buitenlandse studenten te trekken. Deelname aan zo'n opleiding vereist Engelse taalbeheersing minimaal op B2-niveau. Er is dus alles voor te zeggen dat Nederlandstalige studenten binnen de bacheloropleiding gelegenheid krijgen dat niveau te bereiken.

De hierboven behandelde stellingen betreffen cursorisch taalonderwijs. Het taalbeleid van faculteiten zou echter aan kracht winnen als ook in de overige vakken van het curriculum systematische aandacht zou worden besteed aan het versterken en onderhouden van de taalbeheersing, bijvoorbeeld door gerichte feedback en door een taalportfolio die aan het eind van de rit beoordeeld wordt.

Wes Holleman
weblog onderwijs 31-1-2008
www.onderwijsethiek.nl

¹ http://www.ib-groep.nl/Images/5237_Staatsex_NT2_tcm7-625.pdf;
<http://www.expertisecentrumnt2.nl/staat/staat2008/>; zie voor de CEF-niveaus (laag=A1 t/m hoog=C2):
<http://www.rug.nl/let/voorzieningen/talencentrum/algemenetaalcurssussen/cef>

² Ik maak dat op uit:

<http://www.rug.nl/let/voorzieningen/talencentrum/algemenetaalcurssussen/nederlands/nllevel3>

<http://www.rug.nl/let/voorzieningen/talencentrum/algemenetaalcurssussen/nederlands/nlExam>

³ <http://www.onderwijsethiek.nl/wp-content/uploads/2007/02/engelstaligonderwijs.pdf>

⁴ http://www.kennisnet.nl/nieuwsportal/algemeen/verplichte_taaltoets_voor_students_vu.html;

http://www.volkskrant.nl/binnenland/article499678.ece/Eerstejaars_VU_krijgen_taaltoets (Gerard Reijn 30-1-2008)

⁵ NVAO Accreditatiekader bestaande opleidingen hoger onderwijs (2003, p.21). URL:

<http://www.nvao.net/accreditatiekaders-nederland>

⁶ <http://www.ucu.uu.nl/162.phtml>; <http://www.ucu.uu.nl/acc.phtml>; <http://www.ucu.uu.nl/acc260.phtml>

⁷ WHW art. 3.1 lid 4. URL:

http://www.st-ab.nl/wetten/0718_Wet_op_het_hoger_onderwijs_en_wetenschappelijk_onderzoek_WHW.htm

⁸ <http://www.nuffic.nl/international-students/dutch-higher-education/admission-requirements>